

КОМУНАЛЬНИЙ
ЗАКЛАД КУЛЬТУРИ
"ЖОВТВОДСЬКА ЦБС"

**Комунальний заклад культури
«Жовтводська ЦБС»
Центральна бібліотека
Методико-бібліографічний відділ**

Толерантність – здатність і прагнення до діалогу

(методичні поради)

**м. Жовті Води
2016 рік**

Рух за толерантність набуває все більшого визнання та поширення у світі. На сучасному етапі розвитку України виховання на ідеях толерантності набуло особливої актуальності. Але в роботі бібліотек це порівняно новий напрям діяльності. Дані методичні рекомендації – впевнений крок до спрямування діяльності бібліотек КЗК «Жовтководська» на вирішення цього питання.

Толерантність –це гармонія в різноманітності

Толерантність, в перекладі с латинської, означає поблажливість, терпимість. Терпимість до чогось своєрідного, істотно інакшого: чієсь думки, позиції, переконань. У Декларації принципів толерантності, затвердженій резолюцією 5.61 Генеральної конференції ЮНЕСКО від 16 листопада 1995 року., зазначається що толерантність – це «поважання, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості». Це досить містке та глибоке поняття. Воно торкається і міжнародних відносин, і діалогу культур, і міжетнічних та міжконфесійних взаємин. Коротко визначення толерантності можна сформуувати так : допомогти різним за світоглядом, несхожим один на одного людям жити в мирі та злагоді.

Толерантність є поняттям багатовекторним, зокрема психологи та соціологи виділяють «певні» види толерантності:

- міжособистісну;
- вікову;
- расову;
- етнічну;
- релігійну,
- соціально-групову;
- культурну.

Формування толерантної свідомості відбувається не водночас, це процес поступовий і послідовний. Бібліотеки є одними з тих закладів, які можуть сприяти вихованню толерантного відношення, а також бути осередками толерантного спілкування. Бібліотеки за своїм статусом вже є толерантними закладами, тому що у Законі України «Про бібліотеки і бібліотечну справу (розділ 7 ст.21) зазначається: «Громадяни України незалежно від статі, віку, національності, освіти, соціального походження, політичних та релігійних переконань, місце проживання мають право на бібліотечне обслуговування. Іноземці та особи без громадянства,

що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами на бібліотечне обслуговування, що і громадяни України».

Виховання в бібліотеках толерантності – це і морально-етичне, і духовне, і полікультурне, і правове виховання. Практично вся робота бібліотек з користувачами – це виховання культури толерантності. Робота бібліотек у цьому напрямі має розпочинатися насамперед з вироблення толерантного стилю поведінки самих бібліотечних працівників. Розуміння проблем кожного користувача, який звернувся до бібліотеки, - це фундамент толерантності, що має стати неодмінною професійною рисою бібліотекарів і проявлятися у доброзичливості, повазі для людей, комунікабельності, терпимості, що впливає зі змісту і завдань бібліотечної діяльності.

Завдання бібліотек полягає у створенні толерантного середовища, просування толерантно-орієнтовної літератури і інформації. Толерантність виникає та зміцнюється в міру розширення світогляду і накопичень знань. Саме тому важливу роль у формуванні толерантної особистості відіграє книга. Читаючи користувачі пізнають світ людських відносин, знайомляться з іншими народами, іншими національними традиціями. Є безліч книг, які допоможуть у популяризації толерантності, для цього бібліотекам необхідно:

- сприяти поширенню ідей толерантності серед читачів і мешканців міста шляхом проведення соціокультурних заходів в бібліотеках;
- створювати середовище толерантного спілкування, конструктивно вирішувати конфліктні ситуації, якщо такі трапляються у спілкуванні бібліотекаря з користувачем;
- виховувати толерантну свідомість в молодіжному середовищі, формувати у молоді почуття громадянської свідомості до своєї Батьківщини, патріотизму, повагу до історичного минулого.

Головним інструментом в цій роботі, безумовно, є головний інформаційний ресурс-фонд бібліотеки, від повноти комплектування якого залежить задоволення інформаційних запитів користувачів. Завдяки наочним формам популяризації літератури бібліотекарі розкривають фонд.

Для молодших читачів можна організувати книжково-ілюстративну виставку “Школа толерантності та впевненості. На книжковій експозиції доцільно представити книги про звичаї різних народів, культурне різноманіття, особливості спілкування, милосердя та добро. Виставка може бути доповнена предметами національної культури, творчими роботами читачів, рецептами кухні інших народів.

Багато творів класичної та сучасної дитячої літератури піднімають проблеми толерантності, взаєморозуміння та поваги. Тема толерантності в художній літературі висвітлена в таких творах, як “Малюк і Карлсон” А.Ліндгрена, “Мауглі” Р.Кіплінга, “Король Матіуш I” Я.Корчака, “Хатина дяді Тома” Г.Бічер-Стоу, “Червоненька квіточка” С.Аксакова, “Поліанна” Е.Портера, “Торт у небі” Д.Родарі, “казки В.Сухомлинського. Ці твори можна як рекомендувати читачам, так і використовувати при організації книжкових виставок і тематичних полиць.

До уваги читачів-дітей старшого шкільного віку бажано запропонувати:

- **книжкову виставку - заклик «Будьмо толерантні!».** Старшокласники, прочитавши книги з виставки, зможуть прийти до висновку, що толерантність – це саме те, що уможливує досягнення миру, сприяє визнанню основних прав людини.
- **виставку-діалог «Мистецтво жити поруч».** Дизайн експозиції складе серцевина квітки на якій записані запитання:
 - Що таке толерантність?
 - Для чого вона потрібна?
 - З чого починається толерантність?

- Назви основні правила толерантності.

Відповіді на них читачі-учні 6-9 класів знайдуть, прочитавши книги та матеріали періодики. Поруч з книгами - пелюстки квітки, на яких кожен бажаючий може написати відповідь. Біля виставки бібліотекаря легко буде провести **відверту розмову**, яка спрямує на розуміння необхідності поважати інших, навіть якщо ці інші, що живуть поряд, відрізняються звичками, мовою, традиціями, поглядами. **Книжкові виставки** для широкого кола читачів можуть мати такі назви: «Про що ми сперечаємось, про що розмірковуємо», «Я хочу бути людиною», «Найважчий труд – це створення самого себе», «Толерантність і моральний обов'язок кожного».

Одним із важливих напрямків популяризації загальнолюдських цінностей є робота бібліотек у молодіжному середовищі. Підліткам та юнацтву досить часто притаманна інтолерантна поведінка: підвищена агресивність, нестриманість, байдужість. Позиція терпимості та довіри – це основа для вибору мирного співіснування людства. З принципами толерантності, проявами нетерпимого ставлення до людей, ознайомити молоде покоління в бібліотеках можна через активні форми роботи - **тренінги**: «Єдність різних», «Законодавство України з питань толерантності», «Толерантність, як основа спілкування», «Кордони особистості», , **відкриті мікрофони** «Хамство: вияв агресії чи спосіб самоствердження», «Чи може людина творити себе сама», «Толерантність: стосується кожного», **піраміду знань** "Толерантність і Інтернет", **дискусійні кола** «Толерантність – потреба сьогодення», «Який він? Який ти? Які ми?» ,«Дозволимо іншим бути іншими», «Немає чужого болю». Обговорення статей, оповідань з журналу «Однокласник» та інших періодичних видань для підлітків, приклади з реального життя, допоможуть в проведенні дискусійних кіл і донесуть до читачів думку, що крім нас, є інакші люди. Не ворожі й не чужі. Просто інакші. З метою протидії в українському суспільстві проявам расової та етнічної дискримінації бажано провести **трибуну сміливих гіпотез**

«Національні меншини в сучасній Україні». Засвоїти простий закон толерантності користувачі зможуть під час проведення **Teach-in** (Тич-ін)- (публічна дискусія, зібрання для обговорення актуальних питань)«**Свята наука почути один одного**».

Теми для обговорення:

- Кому і для чого потрібно ця «свята наука» почути один одного?
- Яку користь можна одержати, навчившись вмінню почути іншого?
- Чи потребує в наш час зміни у відношенні до інакших і як цього домогтися?

Учасники дискусії матимуть змогу обговорити потенційні «гострі кути» міжнаціональних відносин, спробують поглянути на них очима своїх етнічних візаві. А, головне, зроблять спробу сприймати людство як єдність, де кожен залежить від усіх і всі – від кожного. Бути терпимими до інших, звільнити своє серце від тягаря образи, прийняти іншу людину такою, яка вона є, допоможе читачам - підліткам диспут «**Дар прощення**». До обговорення пропонуються такі питання:

- Чому інколи так важко простити іншій людині?
- Простити – це те саме, що забути?
- Чому важливо вміти пробачати?
- Що, на твою думку, означає прощення?.

Дуже важливим для бібліотекаря є вміння вести діалог з читачами, під час якого разом з ними шукати способи розв'язання складних проблем А поєднати інформаційне забезпечення з вихованням толерантності допоможуть **інформаційні ралі**. Читачі обирають країну, в якій хочуть «побувати» і одержують можливість використати різні джерела інформації про цю країну. А далі – бажаючі відправляються в **заочну мандрівку на експресі толерантності**. З кожного маршруту читачі «привозять» все цікаве, що знайдено ними із запропонованих бібліотекарем книг, довідників, періодичних видань, інших доступних інформаційних джерел. Маршрутів може бути стільки, скільки є охочих дізнатися про певні країни. А «поверненням» з мандрівки

стане велике **літературне свято**. Такий захід сприятиме вихованню навичок жити у світовій спільноті, визнання права, свободи іншого бути іншим з його власними традиціями, переконаннями, стилем життя, поглядами.

Для безпосереднього привернення уваги молодого читача до теми толерантності, щойно він переступить поріг бібліотеки, доцільно використати деякі форми виставкової роботи. Добре було б оформити стіни приміщення бібліотеки яскравими постерами (плакатами) «Толерантність - це...», що демонструють різні прояви толерантності, а також плакатами зі словесними поясненнями терміну «толерантність» (лаконічні, влучні вислови відомих людей).

Пропонуємо питання для проведення **дискусійних масових заходів**:

1. Як Ви вважаєте, яка різниця між терпінням, толерантністю та поступкою? Розмістити ці поняття в залежності від їхньої значущості і цінності для Вас. Чи згодні з Вами інші? В чому полягає розбіжність? Як подолати цю розбіжність?
2. До яких речей чи дій Ви не можете ставитись толерантно? А Ваш друг чи подруга? Чи можуть розбіжності в ставленні до речей і людей завдати шкоди вашій дружбі?
3. Чи може толерантність мати обмеження? Чи може вона бути надмірною, особливо у ставленні до людини, несимпатичної Вам?

Радимо також провести з читачами різних вікових категорій **актуальний діалог** «*Що таке толерантність?*».

Примірні питання для обговорення:

1. Чи правильно ми розуміємо термін «толерантність»?
2. Чому ми десь віднайшли це слово і так цупко за нього тримаємось?
3. Чи не є толерантність поступкою, потуранням?
4. Ми різні – ми рівні?
5. В основі толерантності лежить повага та любов до ближнього. Чи згодні ви з цією думкою?
6. Стосунки у вашій родині можна назвати толерантними?

Напередодні святкування **Міжнародного дня толерантності** в бібліотеках радимо провести **Тиждень толерантності**, кожний

день якого має свою назву, а заходи розраховані на читачів різних вікових груп.

Тиждень толерантності:

1. День Відкритості.
2. День Тактовності.
3. День Ввічливості.
4. День Взаєморозуміння.

Довідка (День Толерантності. 16 листопада 1995 року держави – члени ЮНЕСКО прийняли Декларацію принципів толерантності. У 1996 році Генеральна асамблея ООН запропонувала щорічно 16 листопада відзначати Міжнародний День толерантності. Символом толерантності визнано райдужний прапор.)

Під час проведення заходів серед читачів юнацького і молодіжного віку можна запропонувати тест на перевірку толерантності.

Тест «Перевірте ступінь своєї толерантності»

1. Ви вважаєте, що у Вас виникла цікава ідея, але її не підтримали. Це Вас засмутить?
а) так; б) ні.
2. Друзі пропонують розпочати гру. Чому Ви віддасте перевагу?
а) щоб у ній брали участь ті, хто грає добре;
б) щоб грали й ті, хто навіть не знає правила.
3. Чи зможете Ви спокійно сприйняти погану для Вас новину?
а) так; б) ні.
4. Чи дратують Вас люди, які з'являються в громадських місцях в нетверезому вигляді?
а) якщо вони поводяться пристойно, це мене взагалі не цікавить;
б) мені завжди були неприємними люди, які не вміють себе контролювати.
5. Чи легко Ви знайдете контакт з людьми іншої професії, матеріального стану, іншими звичками?
а) ні, це мені важко було б зробити;
б) так, бо я не звертаю на це увагу.

6. Над Вами пожартували. Як Ви на це відреагуєте?
а) мені не подобаються ані жарти, ані жартівники;
б) хоча цей жарт може бути неприємним, відповім тим самим.
7. Чи згодні Ви з тим, що багато людей „знаходяться не на своєму місці” і „роблять не свою справу”?
а) так; б) ні.
8. У компанії Ви з другом (подругою), який стає об’єктом загальної уваги, відвертаючи її від Вас. Як Ви на це відреагуєте?
а) мені неприємно, що мене позбавляють уваги;
б) я лише зрадію за нього (неї).
9. У гостях ви зустрічаєте людину похилого віку, яка критикує сучасне покоління і розхвалює старі часи. Ваша реакція:
а) підете раніше, пославшись на якийсь привід;
б) почнете сперечатися.

Ключ до тесту

По 2 бали дається за відповіді: 1б, 2б, 3б, 4б, 5б, 6б, 7б, 8б, 9б.

За інші варіанти відповідей бали не нараховуються.

Від 0 до 4 балів

Ви безкомпромісний та упертий. Де б Ви не перебували, створюється таке враження, що Ви намагаєтесь усім «нав’язати» свої думки. Ви можете виявити агресію, навіть підвищити голос, аби досягти своєї мети, тому з Вами важко підтримувати стосунки тим, хто дотримується іншої точки зору, хто не погоджується з тим, що Ви робите.

Від 6 до 12 балів

Ви спроможні відстоювати свою точку зору і вести діалог, змінювати свою думку, якщо це необхідно. Хоча іноді можете бути і занадто різким, нечемним до свого співрозмовника. В такі моменти Ви справді можете виграти суперечку з людиною більш слабого характеру. Але чи варто одержувати перемогу таким чином, якщо цього можна досягти, не принижуючи чиєїсь гідності?

Від 14 до 18 балів

Твердість Ваших переконань поєднується з Вашою толерантністю. Ви можете прийняти будь-яку ідею, з розумінням поставитися до неочікуваного вчинку, навіть якщо Ви його не

схвалюєте. Ви досить критично ставитесь до своєї думки і здатні з повагою і тактом відмовитись від поглядів, які, як виявляється, були помилковими.

Громада нашого міста, як і вся Україна, надала притулок родинам зі Сходу країни, вимушеним переселенцям з територій, де проводиться АТО(внутрішньо-переміщеним особам) , які потрапили в біду. Не менше, аніж співчуття та гуманітарної допомоги ці люди потребують визнання їхнього права на людську гідність, права працювати, орендувати житло, право мати майбутнє, право бути серед нас, тому саме бібліотеки допомагають їм адаптуватися до нових умов життя, через популяризацію літератури, просування читання. Працюючи з цією категорією користувачів бібліотечні працівники повинні докласти зусиль , щоб територія бібліотеки стала для них територією толерантності ,миру , розуміння і підтримки як інформаційної так і психологічної. Також в нашому місті проживають учасники АТО та члени їх сімей, бібліотеки повинні допомогти цій категорії громадян знати свої права та розуміти, як отримати пільги в рамках державних соціальних програм, залучати їх до бібліотек, до участі в масових заходах. Радимо влаштувати різноманітні **майстер-класи, майстерні радості, конкурси, лабораторії читацької творчості, літературні пазли** для дітей учасників АТО, переселенців та дітей волонтерів, подарувати дітям радість творчих зустрічей.

Під час популяризації літератури з питань толерантності радимо бібліотекам координувати свою діяльність з соціальними партнерами в рамках комплексно-цільових бібліотечних програм, а також висвітлювати в ЗМІ, в соціальних мережах, на сайтах виконкому Жовтоводської міської ради, КЗК «Жовтоводська ЦБС» анонси заходів та інформацію про проведення. Пропонуємо під час проведення масових заходів по популяризації літератури з питань толерантності, використовувати соціальні ролики з даної тематики:

- Соціальний ролик про толерантність
<https://www.youtube.com/watch?v=dkQw69xxX24>
- Соціальний ролик (Толерантність)

<https://www.youtube.com/watch?v=m63E7nzk3XY>

- Соціальний ролик "Посіяне добро добром тобі вернеться"
<https://www.youtube.com/watch?v=ucUWQ-ZFcUc>

Використані джерела:

1. Вилегжаніна, Т. Толерантність: через бібліотеки – до миру і злагоди/ Т.Вилегжаніна//Бібліотечна планета: науково-практичний професійний журнал.- 2015.-№2.-с.4-5.
2. Мархайчук, М. Толерантність - її роль у житті людини [Текст] : читацька конференція / М. В. Мархайчук // Шкільна бібліотека : журнал. - 2013. - N 11/12. - С. 49-52.
3. Матвійчук, О. Вплив книги і бібліотеки на формування толерантності школярів [Текст] / О. Є. Матвійчук // Шкільна бібліотека : журнал. 2013. - N 19/12 - С. 48-49.
4. Савенко, Л. Роль юнацької бібліотеки у вихованні толерантності й духовності молоді /Л. Савенко//
5. Бібліотечний форум України: інформаційний щоквартальний журнал. - 2012. - № 4. - с. 23-25.

Укладач:

Сербул З.І. –завідуюча методико-бібліографічним
відділом КЗК «Жовтоводська ЦБС»

Відповідальний за випуск:

Безрукава К.М. – редактор
КЗК «ЖЦБС»

Адреса бібліотеки:

**вул. Козацької Слави, 8
м. Жовті Води, 52204,
Україна
тел/факс (05652) 2-71-97**

Е-mail: cbszv@ukr.net

Сайт: www.zhv-cbs.edukit.dp.ua

